

UZASADNIENIE

Pełnomocnik powoda T. Ż. (1) pozwem z dnia 20 stycznia 2014 roku wniósł o zasądzenie od pozwanego G. K. na rzecz powoda kwoty 40.000,00 zł tytułem zachowku, a także o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, iż pozwany (siostrzeniec powoda) nabył na mocy testamentu w całości spadek po zmarłej w dniu 22 lutego 2011 roku matce powoda - H. Ż.. W wyniku zaś spadkobrania ustawowego powołanymi do dziedziczenia – w częściach równych – byłby wyłącznie powód i jego siostra M. K.. Strona powodowa podała jednocześnie, iż T. Ż. (1) nie otrzymał należnego zachowku, ani też żadnej darowizny od spadkodawczyni. W skład spadku po H. Ż. wchodziło zaś mieszkanie własnościowe położone przy ul. (...) w S. (...), o powierzchni 50 m⁽²⁾, którego wartość rynkowa wynosi 175.000 zł.

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według spisu kosztów. Argumentując powyższe wskazał, iż powód otrzymał od spadkodawczyni darowiznę, której wartość na dzień ustalania zachowku pozwany określa na 45.000,00 zł. Ponadto powód nie uwzględnił i nie doliczył do substratu zachowku kosztów, które ponosił pozwany w związku z opieką nad spadkodawczynią oraz pokrytych przez pozwanego kosztów wybudowania pomnika w wysokości 9.000,00 zł. Strona pozwana wskazała ponadto, iż we opisaney w pozwie nieruchomości został przeprowadzony przez powoda generalny remont – po śmierci spadkodawczyni, dlatego też przy wycenie mieszkania uwzględnić należy stan z chwili objęcia go w posiadanie przez G. K..

Sąd ustalił, co następuje:

Prawomocnym postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2011 roku w sprawie o sygn. akt I Ns 2320/11 Sąd Rejonowy w S.stwierdził, iż spadek po H. Ż., zmarłej dnia 22 lutego 2011 roku w S., na podstawie testamentu w formie aktu notarialnego z dnia 6 lutego 2001 roku nabył wnuk G. K. w całości (akta sprawy I Ns 2320/11).

Bezspornym było, iż w skład majątku spadkowego po zmarłej H. Ż. wchodziło prawo własności lokalu mieszkalnego, usytuowanego w budynku mieszkalnym wielorodzinnym położonym w S. przy ul. (...), oznaczonego nr (...), o łącznej powierzchni 47,3 m⁽²⁾, wraz z udziałem (...) w prawie użytkowania wieczystego działki oznaczonej nr geodezyjnym (...) o powierzchni (...)ha oraz udziałem (...) w prawie własności wspólnych części budynku mieszkalnego, w którym lokal jest usytuowany. Wartość powyższej nieruchomości - w stanie z chwili otwarcia spadku, zaś cen z daty orzekania o zachowku – wynosi 153.735,00 zł.

Z pisemnego oświadczenia z dnia 25 marca 1980 roku z podpisami notarialnie poświadczonymi wynika, iż H. Ż. podarowała swojemu synowi T. Ż. (2) kwotę 20.000 zł, zaś powód powyższą darowiznę przyjął (k. 22).

Bezspornym było, iż koszty pochówku zmarłej H. Ż., z wyjątkiem kosztów postawienia pomnika, poniosła w całości M. K.. Z uwagi na powyższe otrzymała w dniu 15 marca 2011 roku zasiłek pogrzebowy w wysokości 6 406,16 zł (k. 45). Koszt wykonania granitowego pomnika na grobie spadkodawczyni w wysokości 9.000 zł pokrył w całości pozwany (k. 44).

Od około 2001 roku do dnia śmierci H. Ż. pozwany wraz z M. K. opiekował się spadkodawczynią – pomagał w codziennych czynnościach, kupował leki, zawoził do lekarza. Okresowo nieodpłatnego wsparcia w opiece udzielała pozwanemu W. J.. Ponadto spadkodawczyni korzystała z pomocy pielęgniarki środowiskowej (zeznania świadków W. J. i M. K., k. 50 – 52).

Sąd zważył, co następuje:

Stosownie do treści art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek). Stosownie do § 2 niniejszego przepisu powodowi służy roszczenie wobec spadkobiercy testamentowego o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Dla określenia wysokości należnego zachowku konieczne jest zatem ustalenie wysokości udziału, jaki przypadłby powodowi w razie dziedziczenia ustawowego, ustalenie, należnej mu w myśl art. 991 § 1 k.c. części udziału, a następnie odniesienie tak wyliczonej wielkości do czystej wartości spadku rozumianej jako różnica pomiędzy wartością aktywów i długów spadkowych. Obliczając wartość spadku należy mieć na względzie – stosownie do art. 993 k.c. – darowizny dokonane przez spadkodawcę. Należy też uwzględnić regulację z art. 996 k.c., zgodnie z którym, zapis windykacyjny oraz darowiznę dokonane przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku zalicza się na należny mu zachowek. Obowiązek wykazania wysokości należnego udziału oraz wartości masy spadkowej – zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 6 k.c. – obciąża powoda.

W niniejszej sprawie bezspornym było, iż do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłej H. Ż. należały wyłącznie jej dzieci – M. K. i T. Ż. (1). Tym samym w przypadku dziedziczenia ustawowego - tj. według art. 931 § 1 k.c., każde z nich otrzymałoby udział w masie spadkowej w wysokości $\frac{1}{2}$, zaś pozwany nie należałby do kręgu spadkobierców. Mając jednocześnie na uwadze, iż powód jest osobą pełnoletnią i zdolną do pracy, należy uznać, iż przysługujący mu zachowek wynosi połowę jego udziału spadkowego. Ponieważ spadkodawczyni H. Ż. sporządziła testament, w którym powód został pominięty, może dochodzić od pozwanego równowartości pieniężnej połowy ustawowego udziału, czyli $\frac{1}{4}$ wartości majątku spadkowego.

Ustalenie substratu zachowku wymaga natomiast przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną - z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSP 1988, nr 2, poz. 27), a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń.

Bezspornym w niniejszej sprawie było, iż w skład stanu czynnego spadku po H. Ż. wchodziło prawo własności lokalu mieszkalnego, usytuowanego w budynku mieszkalnym wielorodzinnym położonym w S. przy ul. (...), oznaczonego nr(...), o łącznej powierzchni $47,3 \text{ m}^{(2)}$, wraz z udziałem (...) w prawie użytkowania wieczystego działki oznaczonej nr geodezyjnym (...) o powierzchni (...)ha oraz udziałem (...) w prawie własności wspólnych części budynku mieszkalnego, w którym lokal jest usytuowany. Wartość powyższej nieruchomości Sąd ustalił na podstawie opinii sporządzonej przez biegłą sądową z zakresu szacowania nieruchomości M. M.. Zgodnie z powyższą opinią szacunkowa wartość rynkowa prawa własności lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. (...) wraz z udziałem w użytkowaniu wieczystym nieruchomości gruntowej i udziałem w prawie własności nieruchomości wspólnej według stanu na dzień 22 lutego 2011 roku zaś cen aktualnych wynosi 153.735,00 zł. Dokonując wyceny biegła zastosowała podejście porównawcze, metodę korygowanej cen średnich, biorąc pod uwagę położenie oraz usytuowanie w budynku, stan techniczny budynku, wielkość lokalu i standard wykończenia pomieszczeń. Wskazała jednocześnie, iż wartość $1 \text{ m}^{(2)}$ lokalu w wysokości ok. 3.000 zł/ $\text{m}^{(2)}$ odpowiada cenie średniej uzyskiwanej na rynku.

Strony nie wniosły zarzutów do opinii biegłej. Zdaniem Sądu powyższa opinia zasługuje na uznanie jej za istotny środek dowodowy w niniejszej sprawie. Została ona sporządzona w sposób przejrzysty, dokładny i zgodnie z wytycznymi wskazanymi przez Sąd. Biegła szczegółowo wyjaśniła swoje ustalenia i nie sposób dopatrzeć się w przedstawionych wnioskach oraz uzasadniających je wywodach błędów, nieścisłości, czy też nielogiczności, dla których należałoby odmówić jej waloru wiarygodności. Uwzględniono w niej szereg aspektów mających istotne znaczenie dla wyjaśnienia wszelkich okoliczności niniejszej sprawy.

Stosownie do art. 993 k.c. obliczając wartość dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do

zachowku, czy też innych osób. Nie dolicza się jednak darowizn drobnych, zwyczajowo przyjętych, oraz dokonanych dawniej niż przed dziesięciu laty, licząc od daty otwarcia spadku, na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku (art. 994 § 1 k.c.). Wartość przedmiotu darowizny na potrzeby doliczenia oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku (art. 995 k.c.).

W niniejszej sprawie strona pozwana wskazała, iż spadkodawczyni dokonała na rzecz powoda w dniu 25 marca 1980 roku darowizny kwocie 20.000,00 zł, przy czym okoliczność powyższa w sposób niebudzący wątpliwości Sądu została udowodniona poprzez przedłożenie kopii odpisu oświadczenia złożonego w tym przedmiocie przez H. Ż. i T. Ż. (1). Zgodnie z przepisem art. 995 § 1 k.c., wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku. W niniejszej sprawie – z uwagi na upływ znacznego okresu czasu pomiędzy dokonaniem darowizny, a ustalaniem zachowku, a także dokonaną w dniu 1 stycznia 1995 roku denominację złotych polskich, niezbędnym było dokonanie waloryzacji powyższej kwoty.

Dokonując ustaleń w powyższym zakresie Sąd oparł się na opinii biegłego sądowego z zakresu księgowości S. K. (k. 133 – 135). Z opinii powyższej wynika, iż aktualna wartość darowizny w wysokości 20.000 zł dokonanej w dniu 25 marca 1980 roku, przy uwzględnieniu wskaźników wzrostu towarów i usług konsumpcyjnych w latach 1980 – 2013 i denominacji złotych polskich na dzień 1 stycznia 1995 roku, wynosi w chwili ustalania zachowku 6.963,80 zł.. Strony nie wniosły zastrzeżeń do niniejszej opinii. W ocenie Sądu biegły udzielił odpowiedzi na zadane mu pytanie w sposób wyczerpujący i jednoznaczny, zgodnie z zasadami logiki i wiedzą powszechną, a trym samym jego opinia stanowi wiarygodny materiał dowodowy w przedmiocie ustalenia wartości powyższej darowizny.

Z uwagi na powyższe Sąd doliczył do wartości spadku dokonaną na rzecz powoda darowiznę, przyjmując za jej wartość kwotę 6.963,80 zł.

Zgodnie z treścią art. 922 § 3 k.c. do długów spadkowych należą m.in. koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że granice obowiązku zwrotu kosztów pogrzebu wyznaczają przyjęte powszechnie zwyczaje w danym środowisku. Nie budzi wątpliwości, że obowiązek ten obejmuje zwrot kosztów bezpośrednio związanych z pogrzebem takich jak przewóz zwłok, nabycie trumny, zakup miejsca na cmentarzu, ale również koszty postawienia nagrobka, wydatki na wieńce i kwiaty, zakup odzieży żałobnej oraz poczęstunek osób biorących udział w pogrzebie.

Sąd biorąc pod uwagę powszechnie znane ceny rynkowe usług związanych z pochówkiem, jak i przedstawione przez pozwanego dokumenty, uznał za wiarygodne twierdzenie pozwanego, iż poniesione przez M. K. koszty pochówku H. Ż. wyczerpywały w całości otrzymany zasiłek pogrzebowy. Pozwany wykazał ponadto, za pomocą przedłożonej faktury VAT nr (...) z dnia 22 czerwca 2011 roku, iż poniósł koszt wykonania pomnika w wysokości 9.000 zł. Jednocześnie w ocenie Sądu postawienie granitowego nagrobka nie wykracza poza zwyczaje przyjęte w środowisku, zaś poniesiony na ten cel wydatek nie może zostać uznany za wygórowany. Tym samym koszt wystawionego spadkodawcy pomnika – w wysokości 9.000 zł – podlegał rozliczeniu w niniejszym postępowaniu.

Jednocześnie w sprawie nie przedstawiono dowodów wskazujących na istnienie innego niż wyżej wskazany majątku spadkowego, w tym długów spadkowych. W szczególności strona pozwana w żaden sposób nie wykazała, by ponosiła koszty opieki nad spadkodawczynią. W ocenie Sądu nie sposób przyznawać pozwanemu roszczenia z tytułu odwiedzin i pomocy udzielanej babci, w przypadku gdy nie wykazał on, by jego zachowanie przekraczało normalne wsparcie udzielane przez wnuka, ani też nie udowodnił żadnych kosztów, które miałyby ponieść z tego tytułu. Zauważyć bowiem należy, iż świadek W. J. wskazała, iż odwiedzała spadkodawczynię nieodpłatnie, w ramach pomocy zaprzyjaźnionemu G. K.. Nie potrafiła jednocześnie powiedzieć w jaki sposób pozwany pomagał spadkodawczyni. Podkreślić jednocześnie należy, iż H. Ż. otrzymywała świadczenie emerytalne, z którego się utrzymywała, a prawdopodobnie pokrywała również koszty opieki i leczenia. Korzystała również z pomocy pielęgniarki środowiskowej. W ocenie Sądu zaliczając do długów spadkowych koszty osobistej opieki nie sposób opierać się wyłącznie na twierdzeniach strony, zaś zarówno konieczność sprawowania opieki, jak i wartość świadczenia, powinna zostać wykazana odpowiednimi środkami dowodowymi – w tym ewentualnie dowodem z opinii biegłego sądowego.

Zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodu określoną w art. 6 k.c. pozwany winien udowodnić powyższe okoliczności - wywodził z nich bowiem korzystne dla siebie skutki.

Obliczając czystą wartość majątku spadkowego Sąd do wartości majątku czynnego spadku zaliczył równowartość wskazanego wyżej prawa własności nieruchomości (tj. kwotę 153.735,00 zł) oraz wartość dokonanej przez spadkodawcę na rzecz powoda darowizny (tj. kwotę 6.963,80 zł), a następnie od powyższej wartości odjął wartość długów spadkowych w postaci kosztów wystawienia nagrobka (tj. kwotę 9.000 zł), co dało kwotę 151.698,80 zł. Ostatnią operacją jest przemnożenie substratu zachowku przez udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Przysługujący powodowi zachówek wynosi więc 37.924,70 zł (co stanowi rezultat mnożenia udziału $\frac{1}{4}$ przez wysokość substratu zachowku).

Stosownie jednak do art. 991 § 2 k.c. uprawnionemu przysługuje przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia tylko wtedy, gdy nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu. Zgodnie zaś z art. 996 k.c. darowiznę dokonaną przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku zalicza się na należny mu zachówek.

Jak wskazano powyżej powód otrzymał od spadkodawczyni darowiznę, której wartość w chwili orzekania o zachowku wynosi 6.963,80 zł. Po zaliczeniu powyższej kwoty na należny powodowi zachówek uznać należało, iż jego roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku było uzasadnione co do kwoty 30.960,80 zł ($37.924,70 \text{ zł} - 6.963,80 \text{ zł} = 30.960,80 \text{ zł}$), zaś w pozostałym zakresie podlegało oddaleniu.

Z uwagi na powyższe Sąd orzekł jak w pkt I i II sentencji wyroku.

W pkt IV sentencji wyroku Sąd oddalił wniosek o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności, nie dostrzegając przesłanek do jego nadania z urzędu lub na wniosek (art. 333 k.p.c.). Zauważyć jednocześnie należy, iż powód nie powoływał się na żadne okoliczności, które wskazywałyby, że opóźnienie uniemożliwi lub znacznie utrudni wykonanie wyroku albo narazi stronę powodową na szkodę.

O kosztach procesu postanowiono w myśl przepisów art. 100 k.p.c., biorąc pod uwagę, iż powództwo zostało uwzględnione w 77,4 %.

W skład kosztów procesu poniesionych przez powoda wchodzi: opłata stosunkowa w wysokości 2.000 zł, zaliczka na poczet opinii biegłego w kwocie 700 zł, opłata od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 2.400 zł, zaś pozwany poniósł koszty w postaci zaliczki na poczet opinii biegłego w kwocie 700 zł, opłaty od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 2.400 zł.

Wobec powyższego tytułem zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda T. Ż. (1) od pozwanego G. K. należało zasądzić kwotę 3419,77 zł.

Wysokość kosztów zastępstwa procesowego ustalone zostały zgodnie z § 6 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002 r., Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.) oraz na podstawie § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013, poz. 461 j.t.). Sąd nie uwzględnił przy tym wniosku pełnomocnika pozwanego o zaliczenie kosztów dojazdów pełnomocnika z B. do siedziby sądu w S. w łącznej wysokości 600 zł. Zauważyć bowiem należy, iż zasadą w postępowaniu sądowym w zakresie kosztów należnych pełnomocnikowi jest uwzględnienie kosztów jednego pełnomocnika prowadzącego kancelarię w miejscu siedziby Sądu.

Na mocy art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd nakazał pobrać od stron wydatki poniesione tymczasowo przez Skarb Państwa związane z opinią biegłej sądowej M. M. w

kwocie 212,25 zł i opinią biegłego sądowego S. K. w kwocie 895,16 zł. Biorąc pod uwagę wynik procesu od powoda należy pobrać kwotę 250,25 zł ($1.107,41 \text{ zł} \times 22,6 \%$), zaś od pozwanego kwotę 857,16 zł ($1.107,41 \text{ zł} \times 77,4 \%$).